

Μετά τον σχολιασμό της κ. Δημητριάδου τον λόγο πήρε ο κ. Λαλάτσης. Ακολουθεί το απομαγνητοφωνημένο κείμενο της ομιλίας του:

-Απευθυνόμενος στην κ. Δημητριάδου: Μιλήσατε λίγο γρήγορα. Θα ήταν πολύ πιο ευκολονόητα εάν τα είχαμε γραμμένα μπροστά μας.

Πραγματικά αυτό είναι το μυθιστόρημα. Αλλά τώρα αυτά μπορούν να αναλυθούν. Έτσι, δηλαδή, σε ένα δεύτερο επίπεδο, σε ένα προεπίπεδο, εγώ θα είμαι πιο κάτω. Ο Βαβδινούδης πραγματικά έγραψε ένα μυθιστόρημα νομίζω πρέπει να είναι από τα καλύτερα της γενιάς του 2000. Έχει όμως ένα, όχι ελάττωμα, αλλά ένα χαρακτηριστικό που πρέπει να ληφθεί πολύ σοβαρά υπόψη. Είναι βιβλίο δυσανάγνωστο. Δεν ξέρω εάν καταλαβαίνετε τι ακριβώς σημαίνει ο όρος. Δεν διαβάζεται εύκολα. Το ξέρει ο Νίκος. Και το έγραψε ως δυσανάγνωστο. Ήταν δηλαδή μέσα στις προθέσεις του το βιβλίο να λειτουργήσει έτσι. Να μην διαβάζεται εύκολα. Πράγμα που σημαίνει πάρα πολύ απλά ότι αν κανείς θελήσει να το χαρεί πρέπει να επιχειρήσει δεύτερη και πιθανότατα και τρίτη ανάγνωση. Εγώ σας εξομολογούμαι, ότι το έχω διαβάσει τέσσερις φορές. Βέβαια, εντάξει, ήταν η πρώτη παρουσίαση, η δεύτερη παρουσίαση, τούτη δω και μια ενδιάμεση. Δεν το διάβασα πάντοτε, ξέρετε, για να το διαβάσω από την αρχή ως το τέλος, αν και τελικά, όχι μόνο το διάβασα από την αρχή ως το τέλος, αλλά ενδιάμεσως ξαναγύριζα. Κάτι που αποτελεί παγίδα. Ξέρω ότι αυτή τη στιγμή μιλάω σε ανθρώπους που το έχουν διαβάσει. Επομένως, λέω πράγματα που είναι λίγο άκαιρα. Πάντως, το μυστικό της πρώτης ανάγνωσης είναι να μην σκοντάφτει κανείς. Δηλαδή, θα υπάρχουν πράγματα που δεν τα καταλαβαίνει. Ο Βαβδινούδης είναι πολύ πονηρός συγγραφέας. Χρησιμοποιεί με μεγάλη τέχνη ένα είδος ποιητικού κενού, ποιητικής εκκρεμότητας, ποιητικής ασυνέχειας, που τον αναγνώστη αρχικά, τον αιφνιδιάζει. Λέει, τι λέει ρε γ...την τρέλα μου. Οπότε ξαναγυρίζεις. Δεν πρέπει κανείς να πέσει σε αυτή την παγίδα. Διαβάστε εκατό σελίδες χωρίς να καταλαβαίνετε, εάν πραγματικά δεν καταλαβαίνετε, ή περιοριστείτε σε ένα ποσοστό κατανόησης 30, 40, 50, 70%, μετά θα καταλαβαίνετε. Όλο και περισσότερο θα καταλαβαίνετε. Θα τελειώσετε έχοντας καταλάβει το τέλος, οπότε ξεκινήστε από την αρχή. Είναι το καλύτερο που έχετε να κάνετε. Θα πω αυτό που πολύ συχνά λέγεται, χωρίς πολλοί να το πιστεύουν, ότι βιβλίο που είναι μόνο για μία φορά, σε τελευταία ανάλυση δεν είναι για καμία φορά. Δηλαδή αν ένα βιβλίο δεν αντέχει σε δεύτερη ανάγνωση, δεν λέω σε δεύτερη ανάγνωση την επόμενη μέρα, αλλά μετά από καιρό έστω, ή σε μια ενδεχομένως διαφορετική φάση της ζωής σου. Εάν τότε δεν ξαναδιαβάζεται το βιβλίο, αν δεν θες να το αδικήσεις, δοκίμασέ το μια τρίτη φορά, μια τέταρτη. Εάν δεν το αντέχεις, δεν το καταπίνεις, μη το καταδικάσεις, δεν κάνει για σένα. Ή τουλάχιστον σε αυτή τη ζωή. Ενδεχομένως σε κάποιοι άλλη, να είναι απολύτως κατάλληλη. Μ' αρέσει αυτή η προοπτική των πλάνων της δεύτερης ζωής. Ναι, ναι, βέβαια. Ο James Bond λέει "Ζεις μονάχα δυο φορές". Γιατί όχι τρεις, γιατί όχι τέσσερις. Μου άρεσε το γεγονός ότι ξεκίνησε πάρα πολύ ωραία η κυρία, διαβάζοντας ένα απόσπασμα από τους Κούφιους Ανθρώπους του T.S. Eliot. Οι Κούφιοι Άνθρωποι (The Hollow Men) του T.S. Eliot τοποθετούνται ανάμεσα στην Έρημη Χώρα (The Waste Land) και στα Κουαρτέτα (Four Quarters). Η Έρημη Χώρα είναι μια κριτική, ποιητική, καταλυτική του πολιτισμού μας, ενώ τα Κουαρτέτα είναι κάτι που θα μπορούσε να θεωρηθεί μεταφυσική ελπίδα. Εκεί ανάμεσα μπαίνουν οι Κούφοι Άνθρωποι. Είναι πραγματικά ένα εξαιρετο ποίημα. Και εγώ θέλω να αρχίσω απ' αυτό. Λοιπόν, ο Βαβδινούδης επιχειρεί να μεταφράσει το ποίημα αυτό, το οποίο έχει μεταφράσει με πολύ ωραίο τρόπο ο Γιώργος Σεφέρης. Δηλαδή σκεφτείτε σε τι κίνδυνο

εκθέτει τον εαυτό του. Και επειδή θέλω να προσέχω τις λέξεις μου, η μετάφραση του Βαβδινούδης τείνει να γίνει καλύτερη. Θα περιοριστώ σε αυτό. Δεν θα πω είναι καλύτερη, μην το πάρει κι απάνω του. Αλλά όντως τείνει να γίνει καλύτερη. Μπράβο. Τι άλλο να πω δεν ξέρω. Και σημειώστε ότι η μετάφραση του Σεφέρη είναι πάρα πολύ καλή. Δεν είναι κάποια μέτρια ή πρόχειρη ή κακή μετάφραση. Είναι εξαιρετική μετάφραση. Ο Βαβδινούδης, να μην πω συγκρούεται, πάντως ανταγωνίζεται επαρκέστατα το Σεφέρη. Για να μην σας πρήξω υπερβολικά, τι είναι αυτό το βιβλίο. Είναι ένα βιβλίο μετανάστευσης. Από την Ελλάδα στην Αμερική. Γύρω στο 1930 για να μην σας μπερδέψω. Ένα πρώτο θέμα. Ένα δεύτερο θέμα. Η ιστορία μάλλον μιας οικογένειας. Εδώ πια έχουμε ένα αρχέτυπο. Τι θα πει αρχέτυπο. Λογοτεχνικό θέμα που επαναλαμβάνεται κατά περιόδους. Είναι η ιστορία μιας οικογένειας, η οποία δραστηριοποιείται και υπόκειται την μετανάστευση στη Νέα Υόρκη. Και ένα τρίτο μοτίβο, ότι για να πετύχει την επιβίωσή της δένεται με τον υπόκοσμο. Το λέει κανείς εύκολα, αλλά βέβαια δεν είναι καθόλου εύκολο θέμα. Και ως λογοτεχνικό μοτίβο είναι δυσκολότατο. Εγώ μάλιστα, για να είμαι ειλικρινής, επειδή δεν έχω σχέση με τον υπόκοσμο και πολύ περισσότερο με τον υπόκοσμο της Νέας Υόρκης, ζήτησα μερικές πληροφορίες από τον Νίκο, μόνο και μόνο γιατί μερικά πράγματα μου φάνηκαν απίστευτα. Δηλαδή μου φάνηκε απίστευτο το γεγονός ότι ένα βάρος οικονομικό, που στην περίπτωση της μαφίας είναι και βάρος τιμής, μεταφέρεται από τον θείο ή από τον κουνιάδο στον ίδιο, στον ίδιο τον ήρωα. Φαίνεται πως πραγματικά είναι έτσι. Παρά το γεγονός ότι το μυθιστόρημα του Νίκου Βαβδινούδη θα μπορούσε να θεωρηθεί ακόμα και ιστορικό μυθιστόρημα, γιατί όντως περιγράφει ένα θέμα ιστορικό, εντούτοις είναι μία υπόθεση κοιταγμένη μέσα από μία συνείδηση. Σας παρακαλώ αυτό να το σημειώσετε. Ποιος αφηγείται την ιστορία αυτή. Την αφηγείται ένας άνθρωπος ο οποίος είναι γιος αυτής της οικογένειας που μετανάστευσε. Είναι ο κόσμος μέσα από μια συνείδηση. Όχι από τη συνείδηση του Νίκου. Ο Νίκος φτιάχνει τη σχέση της συνείδησης του ήρωα με τον κόσμο. Αυτή είναι η δουλειά. Εδώ τώρα προκύπτει ένα πρόβλημα το οποίο πραγματικά μένει άλυτο. Ο Βαβδινούδης είναι πάρα πολύ ικανός στο να θέτει αναπάντητες ερωτήσεις ή προβλήματα τα οποία αφήνει να λειτουργούν σε μια ποιητική εκκρεμότητα. Έχουμε κάνει και συζητήσεις πάνω σε αυτό. Είναι μια πολύ καλή τέχνη, αν όχι για τίποτα άλλο για να καλλιεργήσεις την λογοτεχνική σου μνήμη. Υπάρχει το κείμενο του T.S. Eliot, το οποίο συνοδεύει το κείμενο του ήρωα, ο οποίος βλέπει την πραγματικότητα και την αφηγείται. Ποιος επιλέγει τη συνοδεία, ποιος επιλέγει το κείμενο του T.S. Eliot, τους Κούφιους Ανθρώπους, για να συνοδεύσει το κείμενο του ήρωα. Είναι επιλογή του Νίκου; Είναι επιλογή του ηρώα; Είναι επιλογή του ήρωα που τη σκηνοθετεί ο Νίκος; Δεν θα απαντήσει ο Βαβδινούδης και να τον ρωτήσουμε, γι' αυτό δεν επιχειρώ να τον ρωτήσω. Απλώς είναι κάτι που μένει ως ερώτηση. Κάτι άλλο. Έχουμε την ιστορία μιας οικογένειας. Έχουμε το γεγονός της μετανάστευσης. Έχουμε τη σύνδεση με τον υπόκοσμο. Όλα αυτά τα πράγματα παρόλο που είναι και ιστορικά δεδομένα, είναι πράγματα που εμφανίζονται μέσα από μια συνείδηση. Ποιος δεσπάζει σε αυτή την αφήγηση. Η μητέρα, η Μαρία, αγνώστων λοιπόν στοιχείων, δεν ξέρουμε το επίθετό της. Ξέρουμε μόνο ότι ξεκινάει από τη Λήμνο, όπως ξεκινάει και ο Steve, ο πατέρας. Η Λήμνος αναφέρεται μία φορά, νομίζω, ίσως δύο, στην αφήγηση, σημειώστε ότι πρόκειται για το στρατηγικότερο νησί του Αιγαίου. Βέβαια, η αλήθεια είναι ότι η Μαρία, αν θελήσουμε να την καταλάβουμε, είναι αρχετυπική μορφή γυναίκας, δηλαδή μορφή η οποία επαναλαμβάνεται στην ιστορία της ανθρωπότητας. Κλυταμνήστρα, ο κύκλος του Οιδίποδα, η Ιοκάστη θέλετε; Μήπως να πάμε στην πόρνη της Βαβυλώνας; Να περάσουμε στις νεότερα χρόνια, στη Φόνισσα

του Παπαδιαμάντη; Να πάμε στο Dostoevsky (Ντοστογιέφσκι), τη Grushenka (Γκρούσενκα - The Brothers Karamazov – Αδελφοί Καραμάζοβ), την Nastasya Filipovna (Ναστάσια Φιλίποβνα - The Idiot – Ο Ηλίθιος); Βλέπετε, όλες αυτές οι γυναίκες έχουν μέσα τους ένα στοιχείο καταστροφής. Σημειώστε ότι ο Γιώργος Ιωάννου έκανε κάποτε ένα εξαιρετικό σχόλιο και είπε ότι οι άνθρωποι που μας καταπιέζουν και μας βασανίζουν δεν βρίσκονται ούτε στις κυβερνήσεις, ούτε στα συλλογικά όργανα εξουσίας, ούτε ξέρω κι εγώ στο ανώτερο δικαστήριο, βρίσκονται πολύ πιο κοντά μας. Οι καταπιεστές μας είναι δίπλα μας, συχνά είναι μέλη της ίδιας της οικογένειάς μας, τα οποία μάλιστα μπορούν να χρησιμοποιήσουν εναντίον μας ή υπέρ ημών, το άλλοθι της αγάπης. Γίνομαι κατανοητός; Ποιος δεν το έχει υποστεί, έτσι; Όλοι παθόντες είμαστε, έτσι. Όχι μόνο παθόντες. Είμαστε και θύτες, έτσι. Αν θέλουμε, να πούμε την αλήθεια. Γιατί η καταπίεση μεταφέρεται από γενιά σε γενιά... Η μάνα είναι ένα πρόσωπο, πραγματικά, άσπλαγχο, σκληρό, καταπιεστικό, αδίστακτο, θα λέγαμε με όλα αυτά τα στοιχεία αρχετυπικό. Προσωπικά το θεωρώ λογοτεχνικό επίτευγμα του Νίκου, το ότι αναδεικνύει την Μαρία, την οποία μάλιστα αποκαλεί Εκείνη με έψιλον κεφαλαίο, θα το έχετε προσέξει. Δεσπόζει σε όλη την αφήγηση. Καταπιέζει τις κόρες οι οποίες φεύγουν, καταπιέζει τον άντρα τον οποίο προσβάλλει στα πιο ευαίσθητα σημεία του ανδρισμού του, θα διαβάσω ένα-δύο αποσπάσματα, και βέβαια καταπιέζει άσπλαχνα το γιο της, αλλά εδώ σημειώσετε κάτι, ένα άλλο αρχετυπικό στοιχείο όταν παρουσιάζεται η ιστορία οικογενειών. Το πιο ευαίσθητο και άσχετο πλάσμα με τον καταπιεστή είναι αυτό το οποίο τελικά συνεχίζει την καταπίεση. Σας θυμίζω ας πούμε τους Αδερφούς Καραμάζοφ, του Dostoevsky. Κανείς δεν υποψιάζεται ότι ο Ivan Karamazov είναι εκείνος ο οποίος μοιάζει κυρίως στον πατέρα. Είναι διανοούμενος, είναι πολύ προσεκτικός, είναι ευγενέστατος, ξέρει να φέρεται, ξέρει να σκέφτεται, ξέρει να ελίσσεται. Ο πατέρας είναι ό,τι χειρότερο. Κι όμως, ο Dostoevsky υπαινίσσεται ότι ο Ivan είναι ο συνεχιστής του πατέρα και ο Ivan είναι αυτός ο οποίος υποκινεί και την πατροκτονία. Έτσι δεν είναι; Λοιπόν, σας θυμίζω και τον “Νονό” (The Godfather) του Mario Puzo, αυτό 100% το θυμάστε, ότι δεν συνεχίζει τον γέρο μαφιόζο, ούτε ο πρώτος γιος, ούτε ο δεύτερος, αλλά αυτός ο οποίος προοριζόταν για γερουσιαστής, για καθηγητής πανεπιστημίου, αυτός αποδεικνύεται ο μόνος ικανός να συνεχίσει την “λειτουργία” εντός εισαγωγικών της οικογένειας. Πραγματικά, ο Kim, δηλαδή ο γιος της οικογένειας, είναι τέταρτος μετά από τρεις αδερφές, Νίκο, αν θυμάμαι καλά; Είναι αυτός ο οποίος τελικά αποδεικνύεται πως μοιάζει περισσότερο από όλους την μητέρα. Είναι αυτός ο οποίος θα αποδειχθεί δολοφόνος. Βεβαίως, για ένα φορτίο, μεταφέροντας ένα φορτίο που του επιβάλλεται μοιραία, όχι ως αποτέλεσμα επιλογής, αλλά όπως ξέρετε σύμφωνα με την καλβινική ηθική αυτά τα φορτία και οι ενοχές που μας επιβάλλονται είναι οι πραγματικές μας ενοχές. Δηλαδή, εάν ρωτήσουμε καλβινικό τω τρόπο “Γιατί φταίει ο Οιδίποδας”; Η απάντηση είναι γιατί υπήρξε αιμομίκτης και πατροκτόνος. Χωρίς ελαφρυντικά. Το τονίζω. Χωρίς ελαφρυντικά. Ελαφρυντικά δεν υπάρχουν. Αυτό είναι ο Οιδίποδας και αυτό ακριβώς είναι και ο Kim. Σκοτώνει τρεις ανθρώπους. Μάλιστα, θα ήθελα να σας διαβάσω τώρα, έχουμε χρόνο; Θα ήθελα να σας διαβάσω το σημείο στο οποίο διαπράττει το πρώτο του φόνο. Μιλάει ο Kim: “Λέω ψέματα σε όλη μου τη ζωή. Δεν θα το αλλάξω τώρα. Κουνάω το κεφάλι, συμφωνώντας αργά. Δαγκώνομαι. Δεν ξέρω ποια φώναξε, δεν ξέρω. (Θα σου το εξηγήσω άλλη ώρα). Εκείνη κουβαλά όλη τη θλίψη της ανθρώπινης αποτυχίας. Θα την έλεγες και Παναγιά. Ο γέρος μου αυτοκτόνησε για να γλιτώσει. Η μάνα μου πέθανε για να γλιτώσει. Εγώ πρέπει να σκοτώσω για να γλιτώσω. Βγάζω το πιν, το αφήνω να πέσει. Ο BF σκύβει να το μαζέψει. Λες και είναι

κάποια γρουσουζιά απέναντι στην Ναπολιτάνικη παράδοση της δεισιδαιμονίας. Του κατεβάζω το μπουκάλι στο κεφάλι. Ζαλίζεται, πάνω το οκτάντισο, ξέρω κι εγώ από μαχαίρια, μου μάθε ο γέρος, η λεπίδα περνά το λαιμό του, βρίσκει το σανίδι, πεθαίνει σχεδόν αμέσως, έκπληκτος και ικανοποιημένος. Το αίμα του δεν με λερώνει. Τα κατάφερα και εδώ. Σηκώνω τα μάτια, ο Steve με κοιτά με φρίκη, η Μαρία με καμάρι -Steve είναι ο πατέρας, η Μαρία είναι η μάνα=. Ο πατέρας τον κοιτάει με φρίκη, η μάνα τον κοιτάει με καμάρι. Έχω πάρα πολλά πράγματα τα οποία λόγω τότε είμαι και φλύαρος από τη φύση μου, θα σας πρήξω και επομένως θα προσπαθήσω να μην σας κουράσω. Θα διαβάσω ένα όμως σημείο οπωσδήποτε, γιατί είναι πολύ χαρακτηριστικό της ηθικής καταπίεσης που ασκεί η μάνα στον πατέρα. Ο πατέρας είναι μετανάστης, είναι δουλειές του ποδαριού, προσπαθεί, δεν τα καταφέρνει, δεν είναι καλός σύζυγος, δεν είναι καλός πατέρας, δεν πετυχαίνει πουθενά, στο τέλος γίνεται συνδικαλιστής και ως συνδικαλιστής δεν έχει επιτυχία. Κοιτάζτε πώς περιγράφεται από τον Βαβδινούδη η σχέση του με τη γυναίκα. “...διάβαζε την Daily Worker. Επαναλάμβανε λέξεις για τη φτώχεια, [ο πατέρας, έτσι,] την αδικία και την καταπίεση. Τον άκουγα ίσως γιατί φοβόμουν τη βία επαναφορά στη μίζερη πραγματικότητα, της εκμηδενισμένης του υποταγής απέναντι σε όλα. Συνέχιζε διστακτικά στη γειτονιά για την αδικία του πολέμου και τον πλούτο που μαζεύουν λίγοι...Την πρώτη βραδιά του ‘40 μας έριξε τα ίδια σαν ποδαρικό. Δηλαδή εγώ αγωνίζομαι για το καλό του κόσμου. Εκείνη, κοίταξε αλλού, ξερόβηξε μια ιδέα να δυναμώσει τη φωνή της. “Σε τούτη τη χώρα όλοι που πλαγιάζουν νηστικοί μόνο το όνειρο της αδικίας βλέπουν. Εγώ λέω πως βλέπουν τη ζήλεια. Δεν τους κόφτουν τα βάσανα των άλλων, μόνο τα δικά τους. Αλλά οι πιο πολλοί είναι κιοτήδες. Φοβούνται. Φοβούνται τη δυσκολία τούτης της δουλειάς, γιατί θέλει μυαλό και πόδια για να αδικήσεις. Και εσύ Σταύρο έχεις μόνο πόδια, αλλά και αυτά δεν τρέχουν πια γρήγορα.” - Και αυτό αποτελεί για εσάς χαρακτηριστικό, τι πράγματος Δεν θέλω να εξηγήσω τίποτα, όπως στο σημείο αυτό είμαι Βαβδινουδικός. “...Τους έβλεπα. Ήθελαν όλοι να δραπετεύσουν από εκείνο το διαμέρισμα...” και πραγματικά οι κοπέλες φύγανε. Ο γιος έγινε εγκληματίας. “... Όμως αναρωτιέμαι, όταν αισθάνομαι έξυπνος ή μεθυσμένος, πώς είναι δυνατόν να ξεφύγεις από τα όρια όταν θα έχεις βάλει ο ίδιος. Ο έρωτας είναι μια λύση, αλλά ο έρωτας είναι θόρυβος που γίνεται ψίθυρος γιατί τον πνίγει η σιωπή. Έρωτας εναντίον σιωπής. Σημειώσατε δύο. Όχι θρίαμβος, ούτε καν ανακωχή. Μόνο συνθηκολόγηση.” Και πραγματικά στον έρωτα όπως τον αντιλαμβάνεται ο Βαβδινούδης, καταγγέλλοντας ουσιαστικά τον έρωτα, γιατί οι ερωτικές σκηνές που περιγράφει είναι πάρα πολλές σκληρές, το ξέρετε, έτσι. Και βέβαια βαθύτατα οιδιπόδειες. Η Mary Colman, η σκληρή ερωμένη είναι ένα αντίγραφο της μητέρας. Εκείνο όμως που θα ήθελα να πω είναι το εξής. Είναι φανερό ότι ο Νίκος πιστεύει πως η γυναίκα που υποχωρεί στην ερωτική επιθετικότητα του άντρα το κάνει από οίκτο. Αν θέλεις να ρίξεις μια γυναίκα, φρόντισε να την κάνεις να σε λυπηθεί. Αφεντικό, τα λέω καλά; Τι υπάρχει ως ανταπόδοση. Το μίσος. Το μίσος στο βιβλίο αυτό του Βαβδινούδη είναι φυσικό ανθρώπινο δικαίωμα. Μισείτε και μη φοβάστε τίποτα. Ένα τελικό σχόλιο. Δύο κείμενα συνοδεύουν αυτό το βιβλίο. Το ένα είναι οι Κούφιοι Άνθρωποι (The Hollow Men) του T.S. Eliot. Υπάρχει εδώ πραγματικά μια ποιητική ασυνέχεια, μια υπέρβαση. Πώς από ένα υπαρξιακό ή οικογενειακό δράμα περνάει κανείς σε μια εσχατολογία. Όταν λέμε εσχατολογία εννοούμε σχόλιο οποιοδήποτε για το τέλος του κόσμου. Υπάρχει ένα είδος πραγματικά ποιητικής αυθαιρεσίας ή αν θέλετε ποιητικής ασυνέχειας. Στις ποιητικές ασυνέχειες ο Βαβδινούδης είναι πάρα πολύ καλός. Άλλη μία τέτοια ποιητική ασυνέχεια εμφανίζεται όταν ο ήρωας αφού σκοτώσει άλλους δύο ανθρώπους, τον Wilson και τη Mary

Colman, φτάνει στο σημείο να σκηνοθετήσει την τρέλα του. Το τονίζω, να σκηνοθετήσει την τρέλα του. Αλλά μια τρέλα πραγματική. Βέβαια ο Βαβδινούδης αφήνει ένα περιθώριο πόσο πραγματική είναι η τρέλα. Αλλά ξέρετε σε κάθε τρέλα υπάρχει προσποίηση. Εν πάση περιπτώσει. Και εμφανίζεται μετά ένα άλλο κείμενο αρχετυπικό, εσχατολογικό, το οποίο είναι η Αποκάλυψη. Δεν μπορώ να αντέξω στον πειρασμό να πω δυο-τρία λόγια για αυτή την παρεμβολή. Ξέρετε ήδη από την εποχή όχι του Truman Capote αλλά του Άλικου Γράμματος, θα το ξέρετε ίσως, αλλά και του Truman Capote φυσικά, Pulp Fiction, όλοι το είδαμε, το Έγκλημα και Τιμωρία (Crime and Punishment) του Dostoevsky φυσικά, αλλά εκεί πλέον είναι άλλη υπόθεση. Ο Dostoevsky είναι πατερικός Ορθόδοξος, όχι Προτεστάντης, εμφανίζεται η Γραφή για να συνοδέψει κάποια ανθρώπινα συναισθήματα. Αυτό συμβαίνει και εδώ. Ποια είναι τα συναισθήματα αυτά; Μίσος, εκδίκηση, επαναφορά, ψυχαναγκαστική σωτηρία, ό,τι μπορεί να θεωρηθεί κάτι το οποίο, όπως η μητέρα που καταστρέφει μια οικογένεια μπορεί να είναι το άλλοθι για τη γραφή ενός εγκληματία. Είμαι σκληρός με τον ήρωα, γιατί νομίζω δεν πρέπει να δείξουμε επιείκεια αν θέλουμε να τον καταλάβουμε ως ήρωα. Αυτά. Θα ήθελα να πω μερικά άλλα ακόμα, αλλά πραγματικά ο χρόνος με εμποδίζει. Σημειώστε μόνον, η Αποκάλυψη είναι το τελευταίο κείμενο της Καινής Διαθήκης. Δεν εμφανίζεται ποτέ ως λειτουργικό κείμενο, ποτέ. Δεν υπάρχει λειτουργική παρουσία της Αποκάλυψης μέσα στις Ορθόδοξες Ακολουθίες. Καμία. Είναι το κείμενο το οποίο περιλαμβάνεται στον κανόνα της Καινής Διαθήκης τελευταίο, δεν το επέβαλε η Ανατολική Εκκλησία αλλά η Δυτική, παρόλο που τότε δεν υπήρχε σχίσμα, οι Ανατολικές Εκκλησίες δεν ήθελαν την Αποκάλυψη, την επέβαλαν οι Δυτικές και μάλιστα σε ανταπόδοση της Επιστολής προς Εβραίους. Η Δυτική δεν ήθελε την Επιστολή προς Εβραίους, εμείς δεν θέλαμε την Αποκάλυψη, μπήκε και το ένα κείμενο και το άλλο για να μην συγκρουστεί η παράδοση των εκκλησιών. Επαναλαμβάνω, βρισκόμαστε πριν, πολύ πριν από το σχίσμα. Τα λέω όλα αυτά για να δείξω ότι και εδώ έχουμε μία ποιητική ασυνέχεια και υπέρβαση, όχι του συγγραφέα, του Βαβδινούδη, αλλά του ήρωα, ο οποίος μεταφέρει την προσωπική του τραγωδία σε ένα εσχατολογικό στοιχείο, δηλαδή σε ένα στοιχείο για το πώς τελειώνει ο κόσμος. Ευχαριστώ πολύ.